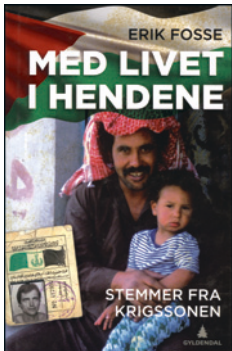

Velskrevet og grundig

Erik Fosse

Med livet i hendene

Stemmer fra krigssonen. 430 s, ill.
Oslo: Gyldendal, 2013. Pris NOK 399
ISBN 978-82-05-40696-4

Mange kjenner Erik Fosse fra hans arbeid på Gaza-stripen i 2009, da han sammen med Mads Gilbert ble alles vitner til den forferdelige situasjonen under Israels angrep på Gaza. Dette arbeidet ble senere gjengitt i *Øyne i Gaza* (Gyldendal, 2009).

I denne boken går Fosse lenger tilbake i tid og gir oss en grundig skildring av hans over 30 år lange virke som lege og solidaritetsarbeider i Midtøsten og Afghanistan. I tillegg gir han leserne en god historisk oversikt av Palestina-konflikten. Fosse var en av grunnleggerne av organisasjonen Norwac, en organisasjon vi blir godt kjent med gjennom boken.

Boken er inndelt i fem deler og skrider kronologisk frem. Hver del består av 4–9 kapitler, og alle delene begynner med en kort innledning. I innledningene beskriver Fosse de større politiske strømningene og hendelsene i Palestina-konflikten. Vi får også følge livene til en palestinsk familie, som Fosse er blitt godt kjent med. Konflikten i Palestina gis således et menneskelig ansikt. Kapitlene skildrer så Fosses arbeid som lege og humanitærarbeider. Det er rikt med detaljer, og man blir kjent med både pasienter, lokale medarbeidere, palestinske ledere og afghanske geriljakrigere. Noe av detaljrikdommen kan skyldes at Fosse i skrivingen har brukt dagboknotater fra oppholdene i feltet. Boken er illustrert med bilder Fosse i stor grad har tatt selv, i tillegg til gode og enkle kart av Line Monrad-Hansen. Det kunne godt vært flere bilder, da det gir visuelle inntrykk som forsterker teksten. Det er rikelig med referanser, og språket flyter godt. Stikkordregisteret er dekkende nok.

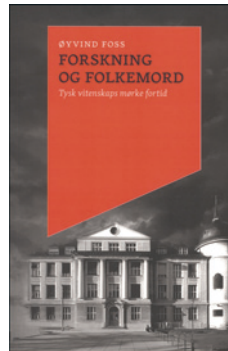
Målgruppen er stor, da de medisinske beskrivelsene er enkle, og bruken av medisinsk og kirurgisk terminologi beskjeden. Dette er en bok som kan nå mange. Det forutsettes ikke spesiell bakgrunnskunnskap om verken medisin eller de geografiske områdene som beskrives. Boken kan derfor anbefales på det sterkeste, både til helsearbeidere og legfolk.

Midt i en bokanmeldelse er det vanskelig ikke å la seg imponere over det arbeid Fosse har gjort for befolkningen i Midtøsten. Han har engasjert seg ikke bare for enkeltskjebner som er ofre for krigshandlinger, men også for å endre samfunnsstrukturene som tillater overgrepene. Forhåpentligvis kan boken inspirere andre norske helsearbeidere til å heve blikket, stikke passet i lommen og sette ut for å hjelpe dem som lider mest.

Kristian Nødtvedt Malme

Akershus universitetssykehus

Tysk vitenskaps mørke fortid

Øyvind Foss

Forskning og folkemord

Tysk vitenskaps mørke fortid. 158 s.
Oslo: Spartacus forlag, 2013. Pris NOK 349.
ISBN 978-82-304-0102-6

Øyvind Foss, teolog, professor emeritus og seniorforsker i sosial-etikk ved Universitetet i Stavanger, har et omfattende forfatterskap med vekt på grunnleggende etiske spørsmål – i kirken, i vitenskapen og i samfunnet generelt. En viktig del av hans forfatterskap har omhandlet de dramatiske etiske konsekvensene av at store deler av tysk vitenskap stilte seg til rådighet for nazismen. Tittelen på hans danske bok fra 2006, *Kampen mod de mindreverdige. Auschwitz, videnskabens og kirkens forræderi*, er en presis beskrivelse av denne delen av forfatterskapet.

I årets bok tar han opp de samme mørke sidene, med utgangspunkt i forskningsaktiviteten ved Kaiser-Wilhelm-Gesellschaft i Berlin, tysk grunnforsknings flaggskip. Instituttet lever i dag videre som Max-Planck-Gesellschaft, og er blant verdens ledende forskningsinstitusjoner. Før 1933 var instituttet en av verdens ledende forskningsinstitusjoner innen fysikk, kjemi og biologi. Listen over verdensberømtheter som har arbeidet der, er lang. Årene 1933–45 skilte vannene.

Foss tar for seg særlig to hovedtemaer fra nazitiden. Det ene er eugenikk og biologi med hovedvekt på rasebiologiens skrekkelige konsekvens, Auschwitz-Birkenau. Det andre er fysikernes arbeid som kunne gitt en tysk atombombe.

Selv om det var motstand, medarbeidere som opponerte, og medarbeidere som reiste, er det han beskriver, et etisk og kulturelt sammenbrudd innen avansert forskning. Det ville imidlertid ha tjent fremstillingen om forfatteren hadde rukket å få frem hvordan Josef Mengele (1911–79) og anerkjente forskere som Otmar Freiherr von Verschuer (1896–1969), ikke bare var sadistiske og «blinde» unntak, men at store deler av tysk legestand sviktet.

Beskrivelsen av oppgjør og mangel på oppgjør etter krigen er en interessant del. Foss har gjennom et langt fagliv og nære kontakter i Tyskland fulgt denne utviklingen. Hvorfor tok oppgjøret så lang tid, hvordan kunne sentrale NS-leger fortsette i ledende posisjoner?

Forfatteren behandler et omfattende og viktig tema på liten plass. Selve teksten er på bare 130 små sider. Mange av de grunnleggende forskningsetiske problemstillingene kan i en annen form møte oss også i dag. Det er derfor et problem at mange detaljopplysninger tidvis skygger for en mer grunnleggende filosofisk og etisk diskusjon. Under lesingen av denne viktige teksten grep jeg meg flere steder i å ønske at fremstillingen hadde vært mer strukturert. Litteraturlisten og noteapparatet er godt og nyttig, men jeg savnet et person- og saksregister.

Per E. Børdahl

Høvik